

The image of the profession in the system of personal identity of a doctor-psychologist

Tertychna N.A.

Potapova O.B.

Bogomolets National Medical University, Kyiv, Ukraine

Article info

Accepted 30.09.2020

Tertychna, N.A., Potapova, O.B. (2020). The image of the profession in the system of personal identity of a doctor-psychologist. Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools, 40 (4), 92-98.

The article is devoted to the study of the components of the image of the profession of a doctor-psychologist. Theoretical analysis of the relationship between the formation of personal identity and the image of the profession in adolescence is presented. A study of the formation of the image of the future professional activity of a doctor-psychologist was conducted. The results of SWOT-analysis of personal self-awareness of opportunities and risks in future professional activities are presented.

Key words: *identity; professional identity; professional self-determination; professional competence; SWOT-analysis; adolescence; doctor-psychologist.*

Тертична Н.А., Потапова О.Б. Образ професії в системі особистісної ідентичності лікаря-психолога.

Стаття присвячена дослідженню складових образу професії лікаря-психолога. Презентовано теоретичний аналіз взаємозв'язку між становленням особистісної ідентичності та образу професії в юнацькому віці. Проведено дослідження сформованості образу майбутньої професійної діяльності лікаря-психолога. Представлено результати SWOT-аналізу щодо самоусвідомлення особистістю можливостей та ризиків у майбутній професійній діяльності.

Ключові слова: *ідентичність; професійна ідентичність; професійне самовизначення; професійна компетентність; SWOT-аналіз; юнацький вік; лікар-психолог.*

Вступ

Особистісна ідентичність чи самоідентичність (Self-identity) - сукупність цілей, мотивів і спрямованості особистості, яка усвідомлює себе суб'єктом діяльності. Поняття ідентичність досить умовне, мінливе та представляє собою соціально детерміновану конструкцію, оскільки особистість вибудовує свою поведінку, презентує власні цілі, керується власними мотивами, і все це може змінюватись в залежності від великої кількості різноманітних детермінант. Однією з

найвагоміших якісних детермінант особистісної ідентичності є вибір професійного спрямування.

Формування особистісної ідентичності є ключовим новоутворенням юнацького періоду, що починає актуалізуватись в особистісній сфері, а надалі і в рамках провідної діяльності. Саме в цей період відбувається позиціонування молодого людини у світі дорослих на етапі фахового навчання і початку професійної діяльності. Окрім того, юнацький період є сенситивним для становлення пізнавальних і професійних інтересів.

Вперше в психологічній теорії поняття ідентичності було обгрунтовано та проаналізовано Е.Еріксоном [6].

Виділивши його з психіатрії та ввівши в психологію розвитку, вчений проілюстрував, що внутрішнє почуття ідентичності (Его-ідентичності), формування якого є головним завданням та найважливішою проблемою юності, допомагає визначити напрям, цілі і зміст майбутнього життя молоді людини. В цей віковий період особистість переживає кризу, пов'язану з необхідністю самовизначення, що відбувається у вигляді багаточисленних соціальних і особистісних виборів та ідентифікацій. Важливо, що позитивним компонентом кризи ідентичності цього періоду є формування цілісної ідентичності, а негативний компонент може проявлятися у рольовому змішуванні. У цьому випадку криза розв'язується незадовільно, відбувається «дифузія ідентичності», що, у свою чергу, призводить до утворення «синдрому патології ідентичності» [6].

Професійна ідентичність тісно пов'язана зі становленням особистісної ідентичності, вона є продуктом індивідуального розвитку, вона є невід'ємним фактором залучення до соціуму і складає одну з базових потреб: можливість самореалізації особистості у процесі діяльності.

Отже, становлення особистісної ідентичності та професійної самовизначеності, у процесі фахової підготовки, окреслення та узгодження реальних й ідеальних професійних образів є передумовою майбутньої професійної успішності фахівця та його конкурентоспроможності у професійній спільноті.

Мета статті – представити результати кількісного та якісного аналізу отриманих даних щодо сформованості образу майбутньої професії лікаря- психолога на основі проведеної методики SWOT-аналізу.

Виклад основних положень і результатів дослідження

Для визначення зв'язку між становленням особистісної і професійної ідентичності слід чітко розмежувати ці поняття і встановити динаміку їх розвитку у структурі особистісного розвитку в цілому. Формування самоідентичності, зокрема професійної ідентичності, відбувається у процесі розвитку особистості під впливом зовнішніх і внутрішніх, керованих і некерованих чинників, серед яких в юнацькому віці провідну роль відіграє професійне навчання.

Юність – це час самоаналізу й самооцінювання, що здійснюється шляхом порівняння ідеального та реального «Я». Юнацький вік, згідно з позицією Е.Еріксона, будується навколо кризи ідентичності, яка складається з соціальних й індивідуально-особистісних виборів, ідентифікацій і самовизначень, насамперед пов'язаних з вибором напрямку майбутньої професійної діяльності [6]. У зв'язку з цим, центральним і досить складним завданням закладу вищої освіти є формування у молоді фахових компетентностей, що відповідають вимогам даної професії і представляють собою певну цілісну структуру, яка дозволяє особистості успішно включитися та реалізуватися в конкретному виді діяльності. Водночас, професійне становлення

майбутнього лікаря-психолога слід розглядати через призму його індивідуального розвитку, в ході якого відбувається набуття професійно значущих якостей, формується образ професії, особистісна ідентичність «Я-професіонала» та проходить своє становлення певна стратегія професійної діяльності.

У сучасних дослідженнях професійна ідентичність виділяється як базовий критерій професійного розвитку особистості. Вивчення цього поняття ведеться за різними напрямками: визначення видів та рівнів професійної ідентичності; шляхів, етапів розвитку та криз, що супроводжують її розвиток; структури та динаміки професійної ідентичності; умов її становлення та змін професійної ідентичності під впливом економічних, політичних та соціокультурних умов [1].

Формування професійної ідентичності майбутнього лікаря-психолога виявляється в готовності та здатності цілеспрямовано діяти відповідно до вимог діяльності, самостійно вирішувати завдання і проблеми, що постають у процесі її реалізації, а також адекватно оцінювати перспективи власної діяльності, задля розуміння майбутніх труднощів та підвищення внутрішньої вмотивованості, бачення своїх слабких та сильних сторін у полі професії, виділення майбутніх можливостей для реалізації професійних навичок [2].

Головні рекомендації, виділені нами на основі проведеної методики SWOT-аналізу, стосуються корегування й узгодження змісту навчальних програм у напрямку їх орієнтації на базові професійні компетентності; розробки та застосування нових практично орієнтованих методик навчання для формування конкурентоздатності майбутніх лікарів-психологів. Саме такий підхід, на наш погляд, дозволить здійснити послідовний перехід, трансформацію навчальної діяльності у професійну.

Для того, щоб проаналізувати сформованість образу майбутньої професії лікаря-психолога, нами була застосована методика SWOT-аналізу, що дозволила студентам не лише здійснити самоаналіз своїх можливостей, а й проаналізувати перспективи, труднощі та перешкоди у майбутній діяльності. Вона стала для нас і конкретним інструментом для отримання необхідної інформації в рамках дослідження, і механізмом самоаналізу для його учасників.

Акронім SWOT вперше був представлений візуально у вигляді матриці SWOT у 1963 році в Гарварді на конференції з проблем бізнес-політики професором К.Ендрюсом. Спочатку головною метою проведення SWOT-аналізу було отримання достовірних даних про можливості компанії і загрози просування її на ринку товарів і послуг [4]. Методологія SWOT-аналізу передбачає спочатку виявлення сильних і слабких сторін, можливостей і загроз, після цього встановлення зв'язків між ними, які в подальшому можуть бути використані для формулювання стратегії організації. Наразі, використовуваний попередньо лише в практиці бізнесу, SWOT-аналіз все більше застосовується як інструмент індивідуального дослідження. Суть аналізу зводиться до того, щоб правильно оцінити свої власні можливості, ресурси і співвіднести їх із бажаною метою. Такий підхід дозволяє комплексно подивитись на власну діяльність й обрати правильну стратегію

саморозвитку [5]. Отож, за допомогою SWOT-аналізу ми мали можливість ефективно зібрати воедино, об'єднати та проаналізувати безліч розрізнених фактів про особистість майбутнього фахівця.

У дослідженнях формування та розвитку ідентичності сучасного спеціаліста відзначається те що, цей процес найчастіше носить мало усвідомлювальний характер [3]. Це ускладнює сприйняття цілісного уявлення людини про свою роль в професійному середовищі, без якого неможливим є також усвідомлення свого місця в обраному професійному полі та досягнення професійної майстерності. Саме тому SWOT-аналіз у нашому дослідженні став справжнім інструментом для створення цілісного уявлення студента про свою роль, місце та можливості у професійному середовищі.

В акронімі SWOT прихована структура проведення аналізу: S - сильні сторони, W - слабкі сторони, O - можливості, T - загрози. Перші дві позиції характеризують внутрішні чинники суб'єкта, дві останні - зовнішні. В ідеалі майбутньому лікарю-психологу слабкі сторони потрібно перетворити в сильні, а загрози - в можливості [4]. Оцінка власних сильних сторін, зазвичай, дозволяє фахівцю краще зрозуміти ті характеристики, які вигідно відрізняють його від інших і дають перевагу в досягненні поставленої мети. Усвідомлення переваг дозволяє краще підібрати сферу діяльності, врахувати їх у повсякденному житті та роботі, досягати успіху покладаючись на них. Оцінка слабких сторін важлива для того, щоб розуміти за яку справу краще не братися або яким чином можна позбутися чи трансформувати свої слабкі сторони. Їх усвідомлення дає можливість скористатися допомогою людей, що володіють потрібними знаннями і навичками для досягнення мети, дають нове бачення на власні невдачі та відповідь на те, яким чином їх можна уникнути. Можливості дозволяють комплексно поглянути на ситуацію і зрозуміти, які двері відкриються після досягнення наміченого, що стане доступним. Можливості відображають розуміння для чого поставлена мета, вони можуть стати основним мотивуючим ядром всього процесу. Для професійної самоідентифікації надзвичайно важливо усвідомлювати майбутні можливості, черпати із них натхнення, сили і мотивацію. Протиставлення загроз та можливостей повинно бути у бік переваги останнього, через те що, якщо загрози будуть перевищувати можливості, то вмотивованість буде падати і страх не подолати загрози може стати провідним.

Основними перевагами SWOT-аналізу для досліджуваних, на нашу думку, була можливість усвідомити та представити образ майбутньої професії, проаналізувати загрози та слабкі сторони, виявити їх вплив на можливості; отримати нову мотивацію та натхнення для досягнення мети, можливість оцінити власну вмотивованість, працювати над її підвищенням; представити реальну картину про стан

самоусвідомлення своїх можливостей і перешкод, про якість освіти, вплив зовнішнього середовища та внутрішніх факторів. Загалом використання цієї методики дозволило нам виділити основні проблеми та напрямки роботи, які потребують виняткової уваги для формування реального образу професії в системі особистісної ідентичності.

Отож, в рамках нашого дослідження з використанням методики SWOT-аналізу ми ставили за мету оцінити можливості і ресурси досліджуваних та співвіднести їх із бажаною метою професійного навчання. У дослідженні брали участь студенти 3 курсу медико-психологічного факультету НМУ імені О.О.Богомольця - майбутні лікарі-психологи.

Необхідно зауважити, що оскільки SWOT-аналіз є дуже специфічним інструментом, який використовується на основі аналізу індивідуальних тверджень досліджуваних, кількісна обробка полягає у зіставленні найбільш подібних критеріїв, водночас як якісна обробка результатів стосується аналізу можливостей та загроз, як основних складових бачення особистістю себе у майбутній професії. Таким чином, суть аналізу зводилася до того, щоб правильно оцінити можливості і ресурси досліджуваних та співвіднести їх із бажаною метою.

Виходячи з показників сильних сторін, отриманих нами в ході проведення методики, можна зробити висновок, що найважливішим для формування позитивного образу майбутньої професії для більшості учасників дослідження є: отримання освіти не лише у сфері психології, але й в медицині (97,05%), перспективність та престижність майбутньої професії (85,2%), особливі навички, які можна застосувати у різних інших галузях та повсякденному житті (79,4%), розвиток високої компетенції в майбутній професії (17,6%) та набуття особливого погляду на світ, особистісний розвиток в обраній сфері (14,7%), відносна незалежність вибору напрямку, графіку та місця роботи (11,7%).

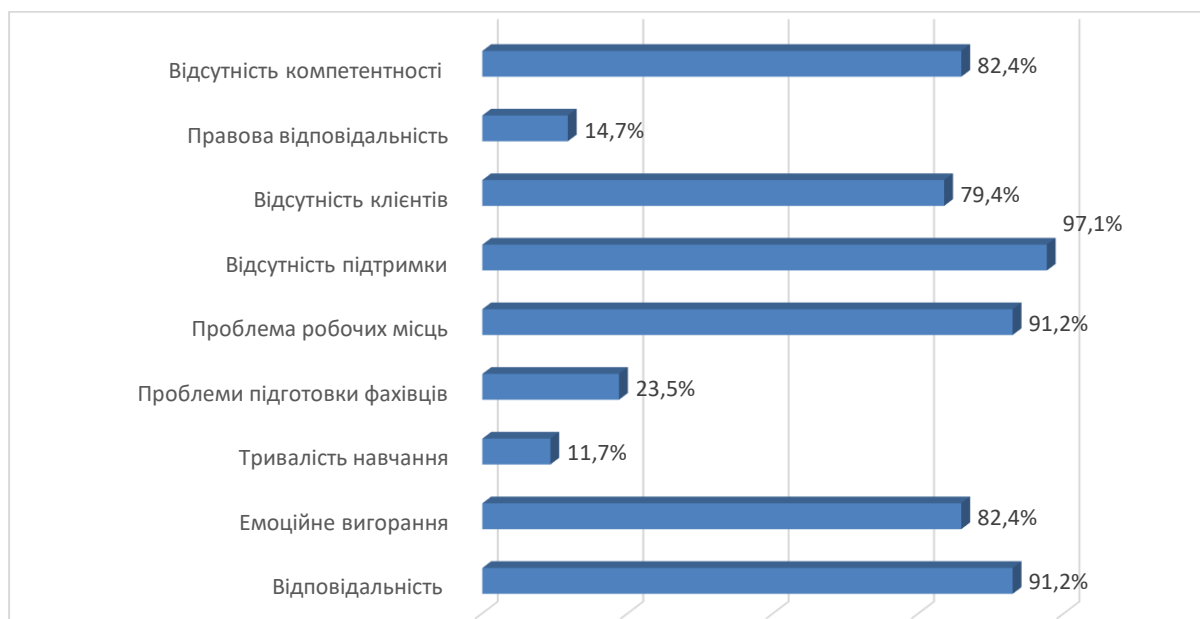
Ці показники демонструють усвідомлення важливості професії, уявлення про її практичне значення та можливості, які вона надає, оцінка навчальних вимог та того, яким чином вони вплинуть на майбутнє особистісне та професійне зростання. Але виходячи із даних дослідження, ми помітили некоректне відображення сильних сторін учасниками, оскільки складається враження, що всі учасники вирішили свідомо або неусвідомлено відокремити себе від дослідження, оскільки вони проігнорували завдання або змістили його з аналізу власної особистості на аналіз діяльності, та замість своїх сильних сторін, своїх власних перспектив у майбутній професії, на основі своїх власних здобутих навичок у процесі навчання та практики, своїх індивідуальних особливостей характеру та поведінки, аналізували сильні сторони обраної професії - лікаря-психолога (Рис.1).

Рис.1. Сильні сторони обраної професії.

Виходячи з показників слабких сторін отриманих нами в ході проведення методики, можна зробити висновок, що найважливішим для формування негативного погляду на образ майбутньої професії для більшості учасників дослідження є: відсутність розуміння, правильного сприйняття та залученості на національному та державному рівні (97,05%), відсутність бажаної кількості та варіабельності робочих місць, високий рівень конкурентності за рахунок психологів без вищої освіти або психологів без медичної освіти (91,17%), нервова напруга, відповідальність та стрес, викликані страхом перед відповідальністю та

можливою невідповідністю з боку практичних та теоретичних навичок (82,35%), потреба в отриманні додаткової профільної кваліфікації за свій рахунок на приватних засадах (82,35%), відсутність довіри клієнтів та залучення лікарень у підтримці важливості та іміджу професії лікаря-психолога (79,4%), недостатність ресурсів та готовності в їх наданні навчальними закладами, неправильний розподіл навчальних пріоритетів (23,5%), недостатність розробки правового компетентного обґрунтування підтримки у майбутній професії (14,7%), технічні та практичні недоліки (11,7%) (Рис.2).

Рис.2. Слабкі сторони обраної професії.

Отримані результати, вказують на недовіру майбутніх фахівців до можливості отримання достатньо кваліфікованого навчання та інтеграції у майбутню професію; наявність певної стигматизації у поглядах на професію з боку держави, соціуму; страх перед

відсутністю достатнього правового захисту та фінансової стабільності майбутнього фахівця. Однак, як і у попередніх результатах, ми отримали відокремлення персонального погляду на свої слабкі сторони, а зміщення його на аналіз професійної діяльності. Замість

своїх слабких сторін, які повинні надати можливість додаткового розуміння своїх власних недоліків, які можуть стати перешкодами у майбутній професії, учасники виділяли слабкі сторони в майбутній професії, без співвіднесення зі своїми професійними характеристиками та індивідуальними особливостями.

Отже, даний етап дослідження продемонстрував неготовність наших респондентів до індивідуального аналізу власних сильних та слабких сторін у професії лікар-психолог. Натомість ми отримали можливість проаналізувати образ професії, який представлений як система позитивних та негативних її характеристик. Співставивши результати оцінки сильних та слабких сторін професії лікар-психолог, нами були виділені зовнішні та внутрішні показники, які окреслювалися нашими респондентами в аналізі майбутньої професії. Так при описі сильних сторін професії студенти, переважно, звертали увагу на внутрішні чинники, що спрямовані на задоволення особистих професійних потреб: перспективність та престижність майбутньої професії; отримання освіти не лише у сфері психології, але й в медицині; особливі навички, які можна застосувати у різних інших галузях та повсякденному житті тощо. Водночас, соціальні показники (зовнішні) були відмічені досить обмежено, зокрема лише як допомога людям (8,8%). Такий образ майбутньої професії, на наш погляд, є досить індивідуалістичним та свідчить про домінуючу егоцентричну спрямованість на професію, що передбачає лише отримання переваг та практично не містить спрямованості на іншу людину, що передбачають професії в системі «людина-людина». Що стосується аналізу слабких сторін професії, то результати дослідження продемонстрували протилежну тенденцію. Слабкі сторони діяльності лікаря-психолога студенти у переважній більшості вбачали у зовнішніх показниках: відсутність розуміння, правильного сприйняття та залученості на національному та державному рівні; відсутність бажаної кількості та варіабельності робочих місць, високий рівень конкурентності; відсутність довіри клієнтів та залучення лікарень у підтримці важливості та іміджу професії лікаря-психолога; недостатність ресурсів та готовності в їх наданні учбовими закладами, неправильний розподіл учбових пріоритетів тощо.

Водночас внутрішні (особистісні) показники, навіть якщо і були окреслені респондентами, то, здебільшого, ніяк не співставлялися з відсутністю власних професійних якостей і достатньою фаховою підготовкою. А відсутність компетентності швидше сприймалося як недолік в організації навчального процесу (зовнішній показник).

Така яскрава екстернальність в окресленні образу майбутньої професії свідчить, на наш погляд, про незрілість у його сформованості, що не дозволяє студентам правильно оцінити власні можливості і ресурси та співвіднести їх із бажаною метою майбутньої діяльності. Такі результати говорять про необхідність розробки планомірного підходу щодо розвитку образу «Я-професіонала», оскільки процес фахової підготовки потребує напруженої праці як з точки зору розвитку наукової, світоглядної позиції майбутнього лікаря-психолога та формування фахових компетенцій, так і з точки зору формування особистісної та професійної ідентичності.

За результатами аналізу показників можливостей у нашому дослідженні ми зробили висновки, що мотивація здобуття майбутньої професії відображається в тих можливостях, які вона може дати респондентам: самовдосконалення за рахунок навчання та інтеграції у практичне застосування отриманих навичок, зокрема, таких як навички навчання та самодисципліни, навички в сфері розуміння людського тіла та психіки, навички роботи з людьми (91,17%), праці у різноманітних галузях, не обмежуючись медициною чи психологією (91,17%), можлива затребуваність у різноманітних сферах діяльності, тобто висока можливість успішного працевлаштування, вибору та зміни місця праці (85,2%), викладання у вищих учбових закладах, створення кар'єри у науковій сфері, написання книг, статей, наукових робіт (85,2%), власного внеску у створення нових посад, шляхів застосування здобутих навичок, методик, позитивний вплив на сприймання професії, маркетинг, інтеграція у бізнесі (88,23%), більш глибокого розуміння людської психіки, поведінки, що допомагає у інтимному та повсякденному житті, у спілкуванні та налагодженні взаємовідносин з соціумом (70,5%) (Рис.4).

Рис. 4. Можливості обраної професії.

Цікавим є той факт, що більшість студентів (79,4%) вважають себе конкурентними на міжнародному ринку праці, оскільки їх цікавить працевлаштування за кордоном, основними мотивами якого є нестабільна ситуація у країні, бажання побачити світ, здобуття нових перспектив у професійному становленні.

Отримані результати окреслюють, на наш погляд, мотиваційне ядро, яке спрямовує студентів на спеціалізацію у професії лікаря-психолога. Більшість виділених нашими респондентами можливостей тісно взаємопов'язані між собою та нечітко розмежовані, що свідчить про певну розмитість образу майбутньої професії. Водночас, ми прослідкували подібність критеріїв сильних сторін та можливостей, що ще раз підкреслює наявність ототожнення учасниками дослідження цих двох критеріїв та неспроможність виділення можливостей із врахуванням індивідуальних сильних сторін.

Окрім того, провівши співставлення критеріїв SWOT: S - сильні сторони, O – можливості, нами були виділені певні суперечності в баченні образу майбутньої професії. По-перше, переважна більшість учасників дослідження (85,2%) виділила як можливість обраної професії - успішне затребуваність та працевлаштування, зокрема за кордоном (79,4%), проте як сильну сторону цей критерій відзначила лише невелика кількість учасників (11,7%). По-друге, більшість респондентів не виділили наукову діяльність, можливість викладання у закладах вищої освіти, загалом розвиток наукової кар'єри як сильні сторони професії та свої особисті. Натомість, як можливість, цей критерій обрала переважна більшість учасників (85,2%). По-третє, у

виділенні можливостей професії зовсім зникає її альтруїстичний компонент (допомога людям), натомість учасники виділяють надто розмиту характеристику – розуміння людей. Окреслені суперечності та відсутність у виділених респондентами можливостях гуманістичного компоненту майбутньої професії, на нашу думку, свідчить про певну дифузій у професійній ідентичності майбутніх лікарів-психологів, що виражається у неспроможності побудувати чіткий образ професії та здійснити рефлексію необхідних для її здійснення власних професійних якостей та сильних сторін особистості.

За результатами аналізу показників загроз, можна зробити висновок, що перешкодами, які впливають на зниження вмотивованості для здобуття майбутньої професії для більшості учасників дослідження є: висока конкурентність за рахунок психологів без медичної освіти, або вищої освіти, відсутність робочих місць при лікарнях, а тому проблеми з працевлаштуванням (94,1%), відсутність поваги до професії, розуміння з боку держави та суспільства важливості професії лікаря - психолога у сучасному світі (88,23%), недостатність умов для розвитку, яка полягає в фінансовій неспроможності та в недостатній правовій та науковій підготовленості (85,2%), страх перед відповідальністю, професійними деформаціями та стресом, який супроводжує діяльність (85,2%), недостатня заробітна платня в державних закладах, незадовільна заробітна платня на перших етапах кар'єрного зростання (14,7%), відсутність компетентності за рахунок складності акредитації на міжнародному рівні (11,7%).

Рис.5. Загрози в обраній професії.

Ці показники вказують на недовіру, страхи, певну безпорадність та неспроможність вплинути на ситуацію з боку учасників дослідження. Сформованість образу професії та його рефлексія дає можливість майбутньому фахівцю зрозуміти та зіставити власні професійні вміння, здібності, сильні сторони зі зовнішніми вимогами (професійні обов'язки, очікування професійної спільноти тощо). Водночас, хочемо підкреслити, що негативне самоставлення, може

гальмувати професійний та – ширше – особистісний розвиток і призводити до фіксації особистості на недоліках, невдачах та загрозах у професії. Так, за результатами нашого дослідження, найбільшими загрозами наші респонденти вважали страх перед неможливістю достатньо гарного працевлаштування та відсутність поваги та інтересу на державному та соціальному рівні до професії лікаря-психолога.

На нашу думку, окреслені вище суперечності у формуванні професійної ідентичності полягають, з одного боку, в егоцентричному сприйманні образу професії та своєї стратегії в її здійсненні, а з іншого - у несформованості рефлексивної позиції. Адже, саме рефлексія створює необхідність децентрації, тобто «рефлексивного виходу» за межі наявної навчальної ситуації, з метою переорієнтації діяльності та розширення пошуку оптимальних шляхів подальшої реалізації обраної професійної діяльності. Незрілість та суперечливість образу майбутньої професії також полягає у тому, що формування фахівця сприймається учасниками дослідження як процес, що переважно залежить від зовнішніх обставин чи характеристик майбутньої професії, а тому труднощі під час оволодіння та виконання діяльності оцінюються ними як загрози, а не як можливості для власного професійного та особистісного зростання. Результати нашого дослідження, свідчать про необхідність цілеспрямованого формування образу професії, професійної самосвідомості студента як майбутнього фахівця, що можливе лише за умови рефлексії власних сильних та слабких сторін, свого місця як члена майбутньої професійної групи, а згодом і реального трудового колективу.

Висновки

Отримані в ході емпіричного дослідження результати сформованості образу професії в системі особистісної ідентичності лікаря-психолога на основі методики SWOT-аналізу свідчать про те, що учасники дослідження продемонстрували певну незрілість у баченні себе в майбутній професійній діяльності, а відтак повністю відокремили власний досвід та індивідуальні характеристики від її аналізу. Ми вважаємо, що такі результати свідчать про те, що у студентів недостатній рівень сформованості професійної ідентичності, який проявляється у відстороненні від усвідомлення та сприйняття себе як майбутнього лікаря-психолога, у неготовності до рефлексії власних сильних та слабких сторін, невпевненості у правильності вибору професії та

прийняття майбутніх наслідків цього вибору. Насправді, мати сумніви - це частина самоусвідомлення себе та прийняття власного професійного вибору. Методика SWOT-аналізу доторкається до доволі інтимних почуттів особистості, а тому для багатьох учасників дослідження така глибока рефлексія виявилася доволі складним випробуванням. Водночас, ми вважаємо, що саме залучення таких методик для дослідження та самоаналізу допомагає студенту провести певні паралелі, відкрити ті частини своєї свідомості, на які він не завжди має час та можливість звернути увагу. При аналізі цих характеристик майбутній фахівець може відкрити нові грані власної особистості, оцінити критично своє професійне життя і свою роль у ньому, а також зрозуміти можливості та перспективи формування реального образу майбутньої професії.

Таким чином, професійне становлення лікаря-психолога у процесі фахової підготовки вимагає від студента складної, напруженої творчої роботи з розвитку власної особистості, вибору одних можливостей і відмови від інших, вміння чітко усвідомлювати всі ризики та перешкоди в оволодінні професією та формування навичок їх сприйняття як сходинок для особистісного і професійного зростання, як основи успіху в професійній діяльності.

Література / References

1. Vachkov, I.V. (1995). Psykholohycheskye uslovyia razvytyia professyonalnoho samosoznaniya uchytelia (na materyale spetsyalnykh trenynhovykh hrupp).
2. Sokolova, T.V. (2012). Motyvatsyonnaia sfera lychnosti kak komponent ee professyonalnoi napravlennosti. Vestnyk Brestskoho unyversyteta. Ser. 3, Fylolohiya. Pedahohyka. Psykholohyia, 2, 103-112.
3. Ukhanova, O.A. (2011). Profesiynna orientatsiia: chynnyk, shcho vplyvaiut na vybir moloddu spetsialnosti. Tavriyskyi visnyk osvity, 4 (36), 104 - 108.
4. Balabanova, L.V. (2005). SWOT analiz — osnova formuvannia marketynhovykh stratehii. Kyiv.
5. Porter, M. (2000). Konkurentsiiia. K.: Viliams.
6. Erykson, E. (2006). Ydentychnost: yunost y kryzys. M. Flynta : MPSY : Prohress.